

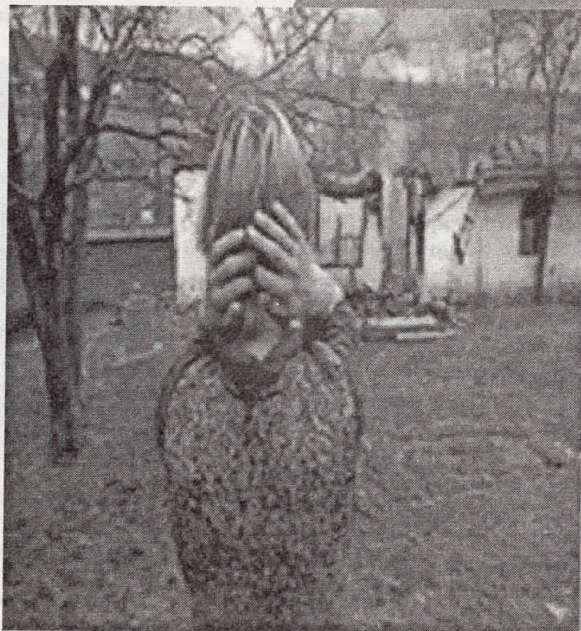
ВИЗУЕЛНИ УМЕТНОСТИ

КАКО ДА (НЕ) СЕ БИДЕ ПРИСТРАСЕН ВО ВОЈНА

- кон изложбата "Мед и крв" на американскиот фоторепортер Рон Хавив во музејот на современата уметност

"Секој момент на историјата е одбележан со раѓање на посебен начин на уметничко изразување, а тоа пак му одговара на политичкото белег на времето и на начинот на размислување и вкусот на епохата.", е првата реченица со која почнува книгата "Фотографија и општество" од Гиселе Фреунд, за прв пат издадена во, сега веќе далечната, 1974 година.

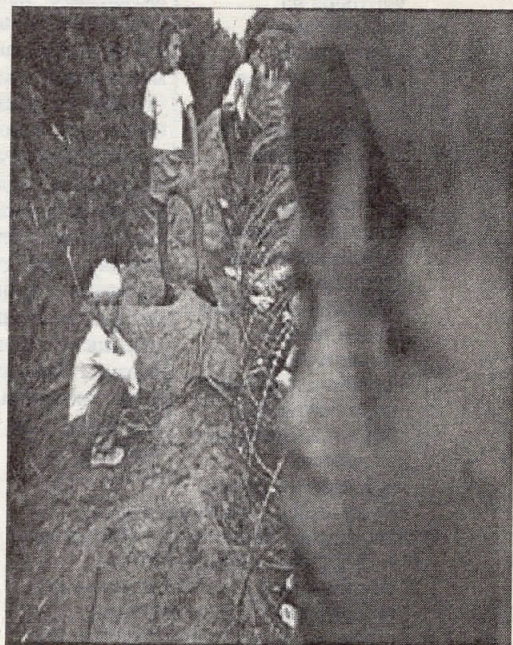
Во каталогот "Мед и крв- Балкански воен дневник" стои дека делата на американскиот фоторепортер Рон Хавив претставуваат уникатен запис за почетокот и за развојот на конфликтот во поранешна Југославија и дека тие не само што се сведоштво за страдањето на луѓето од Балканот, туку имаат и историска тежина. Се разбира, страдањето на кој било човек е неприфатливо и секој оној човек што го предизвикува страдањето на друг човек треба да биде осуден, тој факт никој од нас не го негира, исто како што не може да се негира фактот дека фотографиите што претставуваат запис за тоа треба да не научат дека некои работи не смеат да се повторуваат (иако, за жал, ваквиот вид слики стануваат наша реалност). Исто така, во случајот на Рон Хавив не може да се негира нивната

историска, т.е. документарна тежина ниту пак нивната техничка совршеност. Во неговиот случај може да се зборува за една јасно изразена тенденција - заземањето страна.

Настрана ја оставам опсесијата на објективот на Рон Хавив кој постојано е во потрага по крв и јасно одредена "жртва", а медот никаде го нема (зборот Балкан на турски значи буквално мед и крв). Постои еден крајно симптоматичен момент што се повторува и може да се забележи од насловите на секоја фотографија одделно, но и од нивниот распоред и од текстот во каталогот за оваа изложба - "Рон Хавив беше прв западен новинар што ја забележа на филм нехуманоста на Србите ризикувајќи го притоа својот живот". Симптоматичен е фактот што повеќе од 50 од вкупно 64 фотографии

прикажани на оваа изложба говорат за ужасите што ги предизвикале Србите во овие нови балкански војни. Непобитно е дека тие извршиле многу злосторства, но што е со другата (другите) страни? Очигледно е дека Рон Хавив изложува само селектирани фотографии, со цел да затскрие некои моменти, но секому што не е под константна цензура на западните медиуми неизбежно му се наметнува прашањето: дали жртвата е секогаш жртва и дали е напаѓачот секогаш агресор? Кризата во Македонија е исто така документирана и тоа со само две фотографии (најверојатно затоа што сè уште не е завршена): 1-Македонските сили стартуваат офанзива против албанските вооружени групи (?) во ридовите над Тетово; и 2-Албанска кука во пламен по офанзивата на македонските сили против "ОНА" (со однапред одредена причина поставена на крајот од овој "воен дневник"). Недостасуваат страдањата на другата страна, во овој случај страдањата на десетиците илјади раселени Македонци, чии куќи се изгорени од страна на агресорот "ОНА". И повторно тука се наметнува истото прашање: дали е жртвата секогаш жртва и дали е

напаѓачот секогаш агресор? Рон Хавив ни ја прикажува својата селектирана вистина. Која е вистината на “военото профитерство“ не треба ни да се прашуваме. Се разбира, за да ја избегне неговата очигледна “вистина“ и за да остави впечаток на “политички коректна“ личност и “објективен“ фоторепортер, авторот прикажува и само мал број фотографии за страдањата на другите луѓе на Балканот.

“Објективноста на фотографијата е чиста илузија“, се вели повторно во книгата “Фотографија и општество“, во поглавјето под наслов “Фотографијата како инструмент на политиката“. “Една привидно неутрална фотографија може да се искористи во рекламни цели“, со што таа добива “скриено политичко значење освен сведоштво за историски настани“, но со тоа “употребата на фотографијата станува етички проблем ако со неа фактите се извртуваат намерно“. За заземањето страна доволно говори фактот дека “за време на двете светски војни фотографите самите себеси се цензурирале бидејќи верувале дека се борат за праведна работа.“ За крај, место заклучок на сето ова, ќе наведам само неколку ефикасни методи на цензура (кои можеме да ги видиме и на изложбата “Мед и крв“) или “можности за манипулација со сликата“, кои се во согласност со политиката на оние медиуми што објавуваат воени фотографии, а кои подетално и со примери слични на Р.Х. се објаснети од авторката на оваа книга:

- “Текстот што ја коментира (фотографијата) може во целост да ѝ го измени значењето.“

- “Втора ефикасна метода за менување на значењето на фотографиите е начинот на кој тие се поставуваат една до друга.“

- “Објавување на внимателно избрани фотографии.“

Маја ЧАНКУЛОВСКА